

Asia: VN/11385/2020

Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallisen ilmasto- ja energiastrategian luonnos

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan taho

Muu taho

Mikäli vastasit "muu taho", voit tarkentaa vastaustasi tässä

Kansalaisjärjestö

LAUSUNTO

-

- **Mikäli vastasit yhtyväsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse**

-

1) Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja nielujen kasvattaminen (strategian luku 2.1)

-

Avoin vastaus kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä ja nielujen kasvattamista koskien

Suunnitelmat nojaavat vahvasti eri toimialojen vähähiilitiekarttoihin, jotka olivat laajuudeltaan hyvin suppeita. Eri toimialojen vähähiilitiekartat oli tehty erilaisilla rajauksilla. Osassa tiekartoista puuttui kokonaan ulkoistettujen ympäristövaikutusten tarkastelu. Kaikissa vähähiilisyyden tiekartoissa tulisi tarkastella kansallisia ja ulkoistettuja ympäristövaikutuksia (mm.luontokato ja ilmastonmuutos) sekä kansallisia ja ulkoistettuja sosiaalisia vaikutuksia (mm. ihmisoikeuskysymykset).

Suomen ilmastonpaneeli tehnyt tarkat laskelmat Suomen hiilibudjetista vuoteen 2050 asti (Ilmastopaneeli raportti 1/2021). Siinä on asetettu tarkat tavoitteet sekä päästöjen vähentämiselle että hiilinieluille. Energia- ja ilmastostrategian tulisi nojata Ilmastopaneeliin tekemiin laskelmiin eikä pyrkiä samaan aikaan laskennallisia päästövähennyksiä erilaisten joustojen avulla. On myös huomioitava, että Ilmastopaneelin raportissa on asetettu hiilibudjetti aikavälille 2020-2050. On myös

tärkeää, että päästövähennyksissä huomioidaan kumulatiiviset päästöt, joka tarkoittaa sitä, että jos jonain vuonna ei saavuteta päästövähennyksistä tavoitetta, niin seuraavina vuosina joudutaan vähentämään enemmän kuin kuin kyseisen vuoden tavoitteessa on asetettu.

2) Uusiutuvan energian edistäminen (strategian luku 2.2)

-

Avoin vastaus uusiutuvan energian edistämistä koskien

Suomen energijärjestelmä tulee kehittää niin, että siinä huomioidaan ilmasto-, luontokato sekä hiilinielukykyt Suomessa ja globaalisti. Energiatuotteiden hankintaan tulee kehittää tiukat hankintakriteerit, joissa huomioidaan ympäristö- ja ihmisoikeuskysymykset Suomessa ja globaalisti.

Suomen energijärjestelmän rakentaminen metsäteollisuuden sivutuotteiden varaan ei ole kestävä ratkaisu. Ilmastopaneelin uudessa selvityksessä on selkeästi sanottu, että hakkuumäärien kasvattaminen nykyisestä vähentää hiilinieluja. Siksi keskeistä on hakkuumäärien vähentäminen. Näin ollen myös metsäteollisuuden puunkäyttöä tulee vähentää ja samalla myös vähentää bioenergiankäyttöä. Erityisesti lämmityksessä bioenergian käyttö tulisi olla viimeinen mahdollinen keino, kun ensin on käytetty kaikki muut keinot eli energiatehokkuuden parantaminen sekä polttamattomien tekniikoiden hyödyntäminen.

3) Vety ja sähköpolttoaineet (strategian luku 2.3)

-

Avoin vastaus vetyä ja sähköpolttoaineita koskien

Sähkön ja vedyn tuotannossa on keskeistä kiinnittää huomioita tuotantotapaan. Tuotanto pitää nojata uusiutuviin energialähteisiin.

4) Energiatehokkuuden edistäminen (strategian luku 2.4)

-

Avoin vastaus energiatehokkuuden edistämistä koskien

Energiatehokkuuden edistämiseksi tulee neuvonnan lisäksi myös suunnata tukia energiatehokkuuden parantamiseen. Erityisesti rakennusten energiatehokkuuden parantamiseksi tulee neuvonta, lainsäädäntö ja taloudelliset kannustimet suunnitella toimivaksi kokonaisuudeksi. Rakennusten osalta energiatehokkuuden parantamisessa on suuri potentiaali. Valtion myöntämä lainojen takaus ei ole riittävä kannustin energiatehokkuuden parantamiseen. Siksi mallia on kehitettävä edelleen ja otettava mallia muissa maissa olevista toimintatavoista kuten Virosta.

Teollisuuden energiatukia tulee muuttaa, niin että ne kannustavat energiatehokkuuden parantamiseen.

5) Energian toimitus- ja huoltovarmuus (strategian luku 2.5)

-

Avoin vastaus energian toimitus- ja huoltovarmuutta koskien

Huoltovarmuus ei saa olla tekosyy fossiilisissa polttoaineissa pysymiseen tai bioenergian lisäämiseen. Huoltovarmuusasioita suunniteltaessa on otettava huomioon ilmasto- ja luontokysymykset. Luontokadon ja ilmastonmuutoksen karkaaminen käsistä on kuitenkin kaikista suurin yhteiskunnan huoltovarmuutta uhkaava riski.

6) Ydinenergian käyttö (strategian luku 2.6)

-

Avoin vastaus ydinenergian käyttöä koskien

Ydinvoiman lisäämiselle ei ole tarvetta, koska korvaavia ja kustannustehokkaampia keinoja on jo saatavilla.

7) Energiamarkkinoiden kehittäminen (strategian luku 2.7)

-

Avoin vastaus energiamarkkinoiden kehittämistä koskien

Energiamarkkinoita on kehitettävä ensi sijassa ilmasto- ja luototavoitteet huomioiden, jolloin polttoon perustamattomat tekniikat tulevat ensisijaisiksi keinoiksi. Energiamarkkinoiden kehittämisessä tulee ottaa huomioon myös globaalit tekijät kuten energianhankinnan aiheuttamat ympäristö- ja ihmisoikeusongelmat tuottajamaissa.

8) Tutkimus, innovointi ja kilpailukyky (strategian luku 2.8)

-

Avoin vastaus tutkimusta, innovointia ja kilpailukykyä koskien

Tutkimustoiminnassa tulisi panostaa enemmän systeemisen kestävyysmurroksen tutkimukseen, jossa tutkitaan kokonaisvaltaisesti Suomen energiajärjestelmän kehittämisen vaihtoehtojen kansallisia ja globaaleja vaikutuksia ekologisen- ja sosiaalisen kestävyuden kysymyksiin.

Innovoinnissa ja kilpailukykyyn edistämässä tulisi huomioida edellä mainittujen tutkimusten perusteella esille tulevia tekijöitä parhaista käytännöistä energiajärjestelmän kehittämiseen.

9) Verotus (strategian luku 2.9)

-

Avoin vastaus verotusta koskien

Verotuksessa keskeistä on poistaa erilaiset ympäristölle haitalliset tuet, josta on tehty jo useita selvityksiä. Näitä ei kuitenkaan ilmasto- ja energiastrategiassa ole hyödynnetty. Siksi olisi tärkeää, että strategiaan lisätään suunnitelmat ympäristölle haitallisten tukien poistamiselle.

10) Ilmastonmuutokseen sopeutumisen vahvistaminen (strategian luku 2.10)

-

Avoin vastaus ilmastonmuutokseen sopeutumista koskien

Ilmastonmuutoksen sopeutumisessa tärkeintä on luonnon monimuotoisuuden säilymisen varmistaminen sekä luonnon elpymisen edistäminen IPCC:n tuoreen raportin mukaisesti.

11) EU-vaikuttaminen (strategian luku 2.11)

-

Avoin vastaus EU-vaikuttamista koskien

Suomen tulee edistää EU:ssa energiapolitiikkaa joka ottaa huomioon ilmasto- ja luontotavoitteet sekä niihin liittyvän uusimman tutkimustiedon sekä systeemisen lähestymistavan, jossa huomioidaan EU:n energiajärjestelmän ekologiset ja sosiaaliset vaikutukset kansallisesti ja globaalisti. Suomen ei tule pyrkiä edistämään sellaisia kirjauksia, joilla Suomen omat päästötoimet saadaan näyttämään laskennallisesti paremmilta (esimerkiksi bioenergian haittavaikutuksia vähättelemällä).

1) Ilmastotavoitteiden saavuttaminen (strategian luku 3.1)

-

Avoin vastaus ilmastotavoitteiden saavuttamista koskien

Ilmastotavoitteiden saavuttamisen suunnitelmat ovat hyvin hataralla pohjalla. Ilmasto- ja energiastrategiassa todetaan: "Kaiken kaikkiaan hiilineutraalius vuonna 2035 voidaan nykytiedon perusteella arvioida saavutettavaksi politiikkaskenaarion päätetyin toimin, mikäli edellä mainitut sekä Raahan terästehtaan masuunien käytöstä poistaminen että maatalouden uusin päästövähennystavoite toteutuvat."

Tavoitteiden toteutumista ei voida jättää muutaman tavoitteen varaan varsinkaan, kun maatalouden päästövähennystavoitteen toteuttamisen suunnitelmat ovat vielä hyvin epäselviä ja riittämättämiä. Ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan tiukempia taloudellisia ohjauskeinoja ja selkeitä aikarajoja, koska muun muassa ympäristölle haitallisista tuista luovutaan. Lisäksi ilmastotavoitteiden saavuttamiselle tulisi asettaa jokin sanktiomekanismi, jolloin tietyn aikavälin tarkastellaan, kuinka hyvin Suomi on pysynyt hiilibudjetissaan ja jos se ei ole pysynyt, niin se laukaisee sanktiomekanismin, jolloin tietyn korjaavat toimenpiteet otetaan käyttöön.

2) Valtiontalousvaikutukset (strategian luku 3.2)

-

Avoin vastaus valtiontalousvaikutuksia koskien

Ympäristölle haitallisista tuista on tehty useita selvityksiä, joissa on todelle olevan myös valtion taloudelle haitallisia. Siksi ympäristölle haitallisista tuista on luovuttava myös valtion talousvaikutusten kannalta.

3) Kansantalousvaikutukset (strategian luku 3.3)

-

Avoin vastaus kansantalousvaikutuksia koskien

Kansantalousvaikutuksissa ei voida tarkastella vain erilaisten toimien kustannusvaikutuksia vaan on myös huomioitava tekemättömyyden kustannuksia. On jo useita selvityksiä, missä on todettu ilmastonmuutoksen ja luontokadon pahenemisen olevan kansantaloudelle huomattavasti isompi haaste kuin niihin vastaamisen kustannukset.

4) Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset (strategian luku 3.4) sekä sukupuolivaikutukset (strategian luku 3.5)

-

Avoin vastaus perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia sekä sukupuolivaikutuksia koskien

Ihmisoikeusvaikutuksissa tulisi huomioida myös ulkoistetut ihmisoikeusvaikutukset kuten energiatuotteiden ja uusiutuvan energian hyödyntämisen teknologiassa tarvittavien metallien ihmisoikeusvaikutukset. Hankintakriteereissä tulee huomioida kansalliset ja globaalit ihmisoikeusvaikutukset.

Sukupuolivaikutusten arvioinnin johtopäätöksiä ei ole juuri huomioitu toimenpiteissä ja niiden kohdentamisessa. Sukupuolivaikutusten arvioinnin mukaan naisten kouluttautuminen ilmastotoimista hyötyville (miesvaltaisille) aloille ja myös palvelualan sisällä energiaan liittyviin tehtäviin tulisi ottaa tavoitteeksi myös ilmasto- ja energiastrategiassa.

5) Vaikutus energiajärjestelmään (strategian luku 4)

-

Avoin vastaus energiajärjestelmävaikutuksia koskien

Energiajärjestelmä tulisi kehittää tutkimustietoon nojautuen vähiten ympäristölle ja ilmastoa kuormittavaksi. Siksi energiajärjestelmässä tulisi ensimmäisenä tehostaa ja vähentää energiankäyttöä ja sen jälkeen rakentaa uusiutuviin energialähteisiin perustuva järjestelmä jäljelle jäävän energiatarpeen kattamiseksi. Tutkimustieto myös osoittaa polttamattomien tekniikoiden olevan ympäristön- ja ilmaston kannalta parhaita ratkaisuja, minkä vuoksi energiajärjestelmä tulisi nojata ensi sijassa polttamattomiin tekniikoihin.

Bioenergian lisäämisen varaan energiajärjestelmää ei saa rakentaa, koska bioenergian lisääminen pahentaisi luontokatoa ja vähentäisi hiilinieluja.

Suomen vetyst strategia

-

Avoim vastaus Suomen vetystategiaa koskien

Vetystategia tulee nojata uusiutuvan energian hyödyntämiseen vedyn energiaintensiivisen tuotannon vuoksi.

Avoim vastaus muita Ilmasto- ja energiastrategian osia koskien

Ilmasto- ja energiastrategiassa puuttuu kokonaan systeeminen lähestymistarkastelu, jossa huomioidaan suunnitelman ympäristö- ja ilmastovaikutukset kansallisesti ja globaalisti sekä sosiaaliset vaikutukset kansallisesti ja globaalisti. Strategiassa ei myöskään huomioida uusiutuvan energiaan siirtymisessä tarvittavien metallien riittävyksiä ja ympäristökysymyksiä. Siksi strategiaa tulee laajentaa huomattavasti nykyisestä. Siinä tulisi olla myös selkeitä tavoitteita ja toimenpiteitä myös energian käytön vähentämiseksi, jossa tulee kysymykseen myös elinkeinorakenteen muutostarpeet.

Kuusiola Timo
Creatura Think & Do Tank ry